VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko (VNS 12/2025 vp)

maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle, liite 8.6.2026

Antonia Husberg, neuvotteleva virkamies,
maa- ja metsätalousministeriö

Tilannekuvan nostoja: yleiset

- Suomen pinta-alasta noin **95 % on maaseutua** (ja 15 % saaristoa), jossa asuu vakituisesti runsas neljännes väestöstä ja osa-aikaisesti >50% suomalaisista.
- **Maaseutu on monimuotoinen kokonaisuus,** mm. haja-asutusalueita, kyliä ja taajamia, kuntia ja kaupunkeja, tuotannollisia alueita, luonto- ja kulttuuriympäristöjä, maisemia, jotka ovat ihmisten ylläpitämiä.
- Maaseudulla on **35% yrityksistä** ja 40% kun maatilayritykset lasketaan mukaan. **Arvonlisäystavoitteita** esim. Biotalousstrategiassa + 26 Mrd. € vuoteen 2035.
  - Todennettua arvonlisäyspotentiaalia esim. ruokaketjussa +1,7 Mrd. €, metsäbiotaloudessa +15,6 Mrd. € vuoteen 2035. (LUKE)
  - Huom. Mikäli väestökehitys jatkuu nykyisellään, voi työikäisen väestön määrä vähentyä 20 prosentilla tulevan vuosikymmenen aikana (Lehtonen ja Makkonen 2026).
  - Väestö ohjaa työpaikkakehitystä monella maaseutumaisella alueella, etenkin maakuntien hallinnollisilla reuna-alueilla. Yrittäjyys on työllisyyden muoto. (Kehtonen ja Strandén 2025)
- **Maaseudun elinvoima rakentuu** väestöstä, paikallisista yhteisöistä, yrityksistä ja niiden toimintaedellytyksistä.

+ **Vahvuuksina** mm. pk-yritysten monialaisuus, yrittäjyyden moninkertaisuus ja resilienssi, käytännönläheinen TKI-toiminta, kulttuuri ja yhteisölähtöisyys, luontolähtöisyys ja kansalaistoiminta sekä olemassa oleva infrastruktuuri.

– **Haasteina** mm. väestökehitys, osaamis- ja työvoimapula, palveluverkko-muutokset ja saavutettavuus, rahoituksen saatavuus, alueellinen eriarvoistuminen, digitaalinen ja fyysinen saavutettavuus.

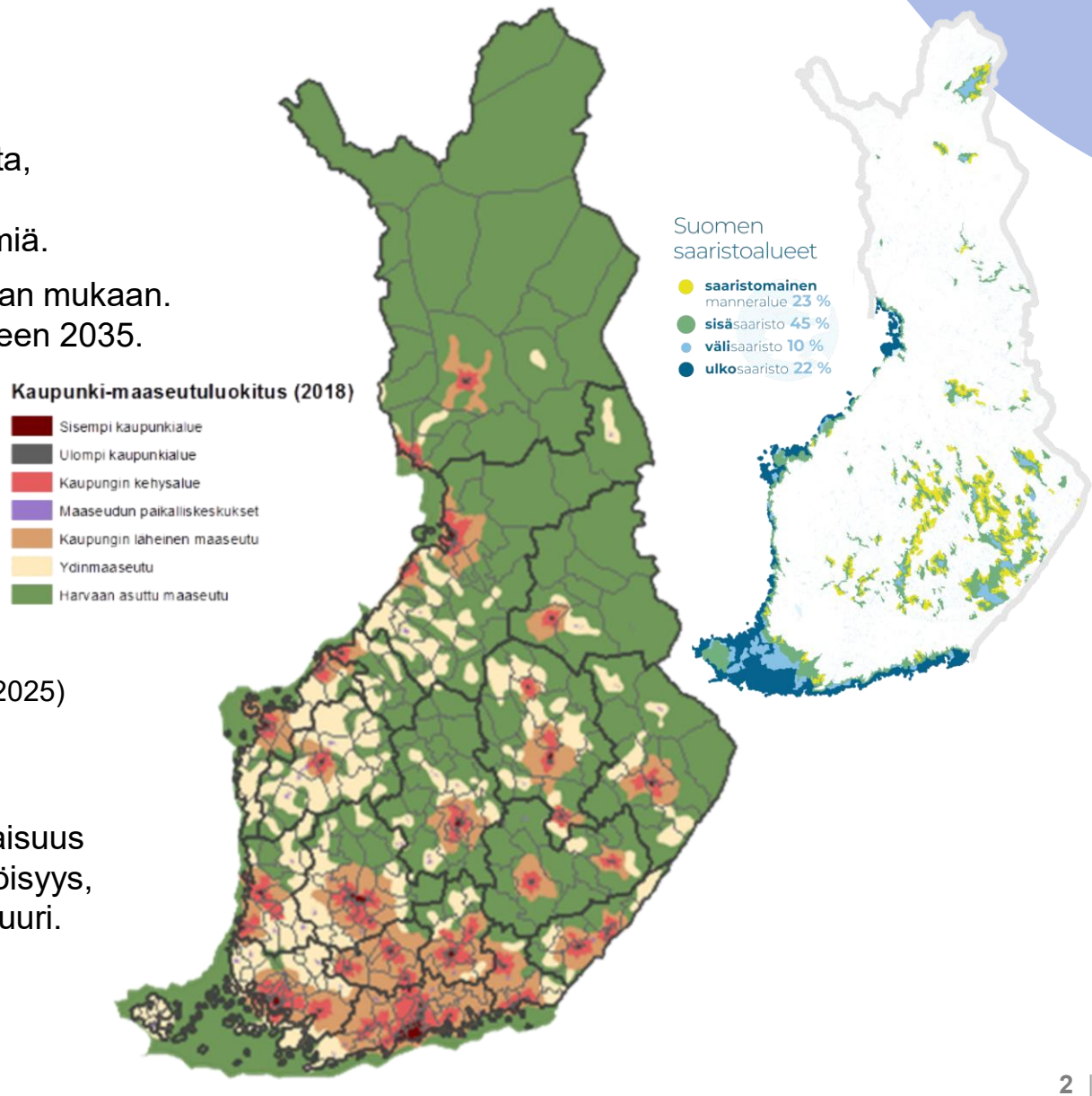

Nostoja hallintovaliokunnalle (1/2)

- Elävät ja asuttavat maaseudut ovat osa hyvinvointia ja kokonaisturvallisuutta
  - Huomioitava, että maaseutumaiset alueet toimivat eri tavalla kuin kaupunkialueet. Myös maaseudut eriytyvät.
  - Elävät maaseudut ja saaristot ovat kriittisiä kestävyyssiirtymän ja kokonaisturvallisuuden kannalta, ja keskeiset yhteiskunnalliset tavoitteet konkretisoituvat juuri maaseutumaisilla alueilla (maankäyttö, saavutettavuus, yrittäjyys, asuttavuus).
  - Hallinnolliset uudistukset, kuten sote-uudistus, aluehallinnon muutokset, palveluverkkojen keskittäminen ja digitalisointi, kohdistuvat vaikutuksiltaan erityisellä tavalla maaseuduille väestöön, paikallisiin yhteisöihin ja yrityskenttään. Vaikutusten hallinta edellyttää kokonaisvaikutusten tarkastelua.
  - Maaseututarkastelussa palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen liittyvät kysymykset eivät ole yksittäisiä sektorikysymyksiä, vaan vahvasti yhteen kytkeytyviä ja kerrannaisvaikutuksia aiheuttavia. Ratkaisut vaativat poikkihallinnollista yhteensovittamista, myös kuntien lakisääteisten tehtävien, hyvinvointialueiden vastuulla olevien peruspalvelujen, valtion aluehallinnon tehtävien sekä varautumisen ja kokonaisturvallisuuden ohjuksen osalta.
  - Tarve systemaattiselle maaseutuvaikutusten arvioinnille (MVA) on suuri (myös seuraavan EU:n rahoituskauden valmistelussa ja seurannassa). Päätöksenteossa tulee johdonmukaisesti arvioida maaseutuvaikutukset, jotta alueellinen eriarvoisuus, palvelujen heikkeneminen ja ei-toivotut kerrannaisvaikutukset voidaan aidosti ehkäistä ja erilaisten aluetyyppien – kaupunkien, maaseutujen ja saaristojen – voimavarat, mahdollisuudet ja potentiaali toteuttaa.

Nostoja hallintovaliokunnalle (2/2)

Paikkaperustainen tieto ja kohdennettu politiikka: Paikkatietopohjainen analyysi ja kaupunki–maaseutuluokitus mahdollistavat politiikkatoimien tarkemman kohdentamisen eri aluetyypeille ja parantavat päätöksenteon tietopohjaa.

Maaseutu ei näy NUTS3-tason ja harvoin LAU-tason keskiarvoissa.

Tarvitaan erityisiä maaseutupoliittisia ja maaseudun kehittämisen toimenpiteitä.

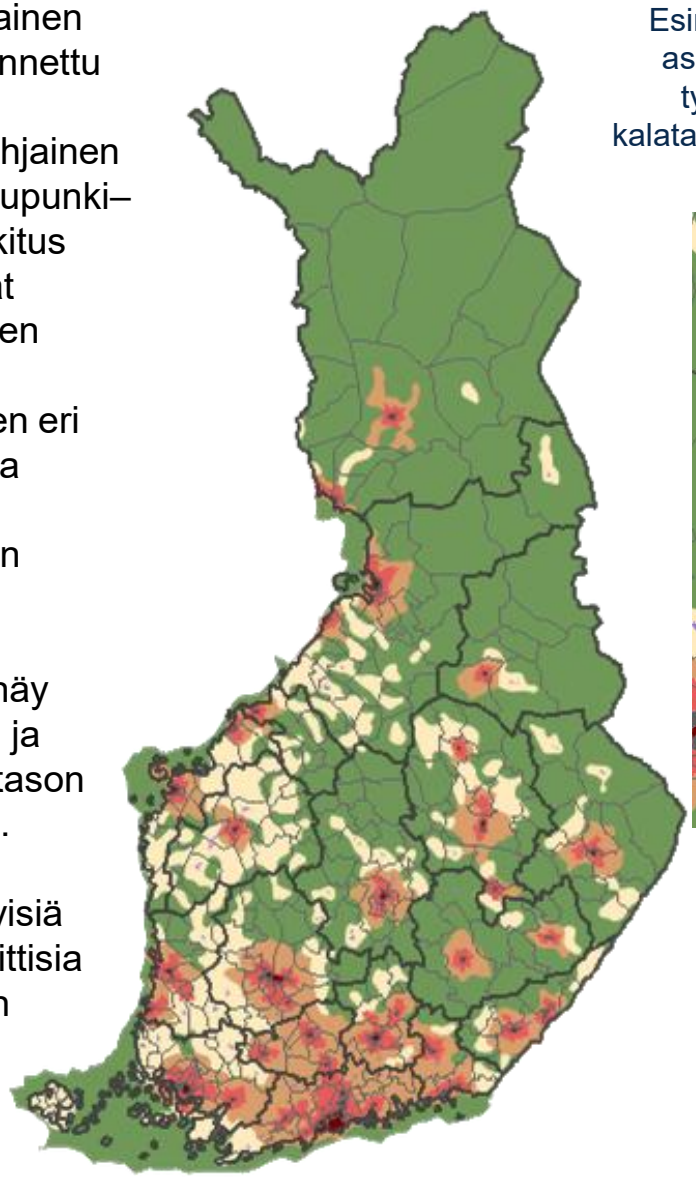

Esim. Pohjois-Savossa 37% väestöstä asuu maaseutumaisilla alueilla. Niillä työpaikoista 17 % maa-, metsä- ja kalataloudessa, 26 % jalostuksessa ja 23 % palvelualoilla (G-N)

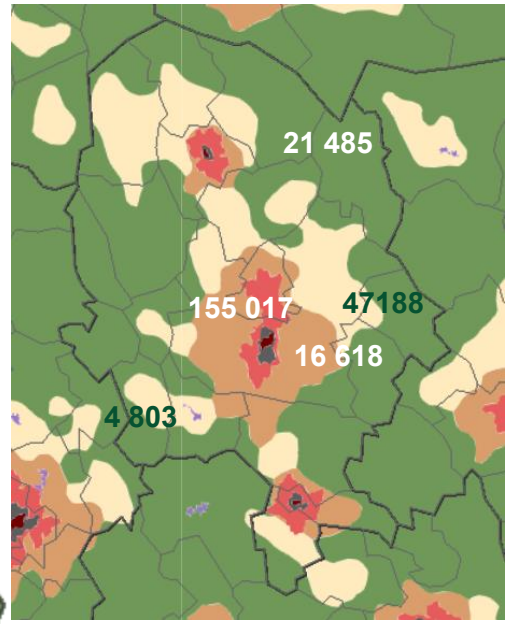

Kaupunki-maaseutuluokitus (SYKE 2020)

- Sisempi kaupunkialue
- Ulompi kaupunkialue
- Kaupungin kehysalue
- Maaseudun paikalliskeskukset
- Kaupunginläheinen maaseutu
- Ydinmaaseutu
- Harvaan asuttu maaseutu

Esim. Kuopiossa 19% väestöstä asuu maaseutumaisilla alueilla. Niillä työpaikoista 17 % maa-, metsä- ja kalataloudessa, 26 % jalostuksessa ja 23 % palvelualoilla (G-N) (Tilastot Maaseutuindikaattorit)

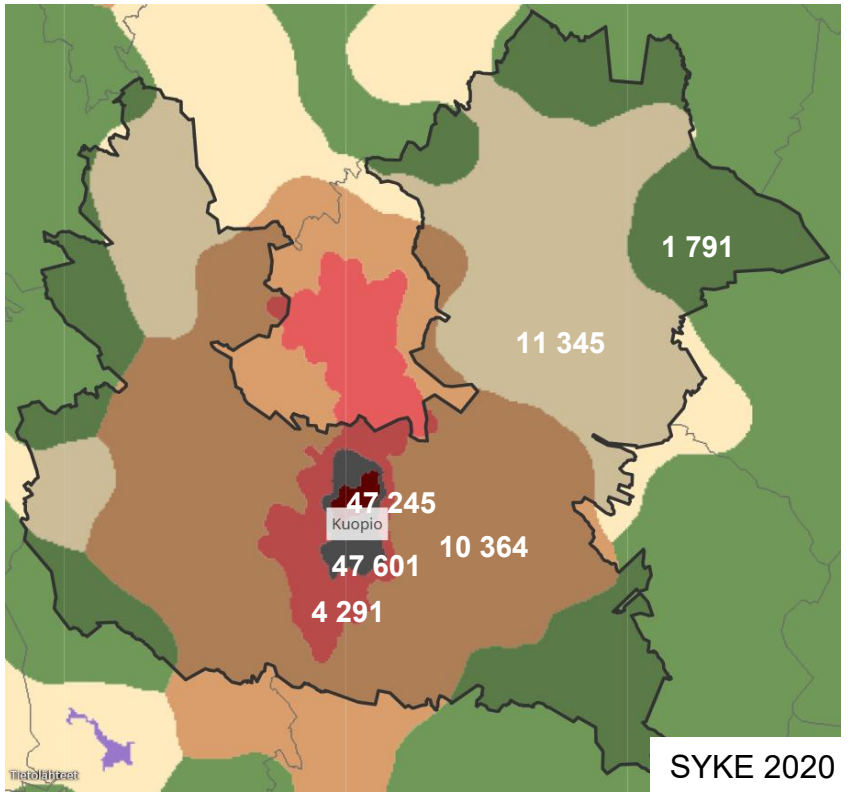

SYKE 2020

NUTS3-taso kuvaa hyvin kaupunkien tilannetta. Siksi paikkatietopohjainen (grid based) kaupunki-maaseutuluokitus vuodesta 2013, joka tarkentaa NUTS3 ja myös LAU-tasoa.

Selonteon visio vuoteen 2040

”Kehittyvät maaseutumme – turvallisen, toiveikkaan ja kestävästi elinvoimaisen tulevaisuuden tekemisen ja poliittisten ratkaisujen ytimessä.”

- Tavoitetila 2040:

  Suomessa on digitaalisesti ja fyysisesti saavutettava, taloutta uudistava ja kestävästi elinvoimainen, palveluiltaan luova, tulevaisuuteen uskova maaseutu, jonka ihmisiä, yhteisöjä, kulttuuria ja yrittäjyyttä arvostetaan.

  Maaseutupoliittinen järjestelmä, yhteiskunnallinen maaseututieto, maaseutuvaikutusten arviointi ja siihen pohjautuva politiikka ja jouheva hallinto vahvistavat toimijuutta maaseudulla.

➢ **Miten maaseutu toimii vaikuttaa ruokapolitiikkaan, metsäbiotalouteen, ym. arvoketjuihin, arvonlisäystavoitteisiin sekä luonnon tilaan, huoltovarmuuteen ja kokonaisturvallisuuteen.**

Nostot luvusta 5: poikkihallinnolliset tavoitteet ja suositukset (HaV)

Suositus 1 – Varmistetaan kansalaisten ja alueellinen yhdenvertaisuus digitalisaatiotavoitteiden saavuttamiseksi

Yhteiskunnan digitalisaatiotavoitteet voidaan saavuttaa, kun maaseutumaisten alueiden ja kaupunkialueiden välinen digitaalinen kuilu kavennetaan ja huippunopeiden laajakaistayhteyksien saatavuus varmistetaan myös maaseutumaisilla alueilla. Kansalaisten ja alueiden yhdenvertaisuutta voidaan parantaa mm. huomioimalla laajakaistarahoituksen tarve maaseudulla myös seuraavalla EU:n rahoituskaudella.

Suositus 6 – Toteutetaan maaseutuvaikutusten arviointia osana seuraavan EU-rahoituskauden kansallista valmistelua, varmistetaan poikkihallinnollinen koordinaatio ja hyödynnetään laajemmin olemassa olevia maaseudun kehittämisen rakenteita

Keskeistä on myös tunnistaa ja hyödyntää maaseutualueiden olemassa olevat resurssit ja vahvistaa paikallislähtöistä toimijuutta sekä välttää uusia päällekkäisiä rakenteita. Painotetaan synergioiden edistämistä, paikallislähtöisen toimijuuden vahvistamista ja tasapainoista kaupunki-maaseutu -vuorovaikutusta .

Suositus 10 – Mahdollistetaan maaseutujen asuttavuus parantamalla peruspalveluiden saatavuutta sekä varmistamalla ihmisten ja yhteisöjen kuuleminen ja osallistuminen hyvinvointialueilla

Suositus kytkeytyy vahvasti EU-komission periaatteeseen ”oikeus jäädä” (”Right to Stay”). Keskiössä maaseudun asuttavuuden parantaminen, asukkaiden kuuleminen ja osallistaminen sekä rakennetun ympäristön kehittäminen.

Ihmisten, yhteisöjen ja yritysten arjen kannalta on tärkeää mm. edistää kaavoituksen sujuvuutta, hyvää elinympäristöä, alueiden elinvoimaisuutta, sekä rakennuskannan pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategisia toimia.

Suositus 12 – Varmistetaan paikallista osallisuutta, oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä kestävyyssiirtymän toteuttamisessa

Maaseuduilla sijaitsevien luonnonvarojen, maaseudun maankäytön ja niistä syntyvien yhteiskunnallisten ja taloudellisten hyötyjen sekä niistä aiheutuvien haittojen oikeudenmukainen jakautuminen edellyttää ympäristöoikeudenmukaisia menetelmiä.

Suositus 13 – Turvataan kansalais- ja vapaaehtois-toiminnan toimintaedellytyksiä huomioiden niiden kriittinen merkitys maaseuduilla

Suositus 16 – Perustetaan kansallinen maaseudun seurantakeskus systemaattista maaseututiedon koontia ja analysointia varten

Suositus 21 – Tarkennetaan manen roolia ja päivitetään laki maa- ja elintarviketalouden, maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta

Suositus 22 – Säännönmukaistetaan maaseutuvaikutusten arviointi keskus- ja aluehallinnossa ja vahvistetaan sen toteuttamista tukevat rakenteet.

Suositukset kokonaisuudessaan selonteon asiakirjassa (VNS 12/2025 vp)

Poikkihallinnollinen valmistelu ja osallistava prosessi

- Laadittu maa- ja metsätalousministeriön johdolla **poikkihallinnollisesti** (SM, PLM, VM, OKM, LVM, TEM, STM, YM).
- Laaja sidosryhmien ja kansalaisten **osallistaminen** (n = 2 400) ja lausuntokierros (n = 217).
- Selonteko ulottuu vuoteen 2040 ja **ylittää hallituskaudet.**
    - Asiakirja koostuu tilannekuvasta, visiosta, poikkihallinnollisista tavoitteista (5 kpl) ja suosituksista (23 kpl), joita tarkennettu lausuntopalautteen pohjalta.
- Asiakirja toimii **strategisen päätöksenteon tukena.**
- **Se täydentää muita kansallisia strategioita** tarkentamalla alueiden eriytymiseen liittyviä erityiskysymyksiä ja antamalla maaseutumaisten alueiden viitekehyksen eri tavoitteiden toteuttamisen edellytyksille.
- **Poliittiset linjaukset tehdään hallitusohjelmien yhteydessä, ja yksityiskohtaiset rahoituspäätökset tehdään julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.**
- **Poikkihallinnollinen toimeenpanosuunnitelma (ohjelma) muotoillaan vuoden 2026 loppuun mennessä Eduskunnan kirjelmän pohjalta.**

Kiitos.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET